

הכנסת השביעית
מושב שני

פרוטוקול מס. 81

מישיבת ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה ביום ב',
ב"ס בתמוז תשל"א - 19.7.71, בשעה 10.00.

כ

נ כ ח ו - חברי הוועדה:

- א. רימלט - היו"ר
- נ. אליעד
- ח. גרוסמן
- א. כץ

מוזמנים:

- מר גבריאל צפרוני - יו"ר הנהלת "הבימה"
- מר ישעיהו וינברג - תיאטרון קאמרי
- גב' לאה פורת - משרד החינוך והתרבות.

מוכירת הוועדה:

גב' דנה פלר

ר ש מ ה :

שולמית פרג

בסדר-היום: המשך הדיון בדו"ח מערכת החינוך.

היו"ר א. רימלט:

אני פותח את הישיבה.

אנו נמשיך היום בנושא שהועלה בוועדה ב-3 וב-10 במרץ 1971, כלומר, בסוף מושב החורף של הכנסת, ובזמנו החליטה הוועדה לשוב ולדון בשאלת התיאטרון, ועם כל המשתמע ממנו.

בזמנו הייתי חבר הוועדה, וראיתי מתוך הפרוטוקול שהיושב ראש קבע בין הדברים גם תחזיות אמנותיות לעתיד. השאלות שהוצגו על ידי חברי הוועדה לאחר שמיעת הסקירות של נציגי התיאטרון - כל אחד מהם סקר סקירה לגבי התיאטרון שלו - היו בעיקר לגבי הבעיות השונות והמרביות שנוגעות לכל מכלול הדברים שקשורים לתיאטרון הציבורי ולתיאטרון המסחרי; מה זה תיאטרון נתמך? אמנם זה לא חדש ברקמת היחסים בארץ בין הציבור ובין התיאטרון. בודאי לא בזמן האחרון. אולם הוועדה רצתה לעמוד על הדברים.

ניסיב לעשות אם נשמע היום תשובות על

השאלות הללו.

גב' לאה פורת:

לא התכוונתי לישיבה זו. הייתי רוצה לסכם בנקודה אחת שהעלתה גם את המצב כפי שהוא במציאות וגם את עמדת המשרד: כיום אנחנו מבדילים בשלושה סוגים עקריים של פעילות תיאטרונית - זה מתבצע במסגרת התיאטרון הציבורי, הרפרטוארי. משמע, שהוא בעל הנהלה ציבורית. היו חלופי דברים בענין זה. הכוונה לתיאטרון ציבורי בעל להקה קבועה, שהוא מציג בכל ימות השנה, ואשר הוא נתמך לצורך כיסוי גרעונותיו ע"י כספי הציבור, אם זה ע"י הממשלה ואם זה ע"י העיריה.

כאמור, אנו עוסקים כיום בשלושה סוגים.

זהם: "הבימה", הנתמכת ע"י הממשלה; הקאמרי - ע"י העיריה; תיאטרון חיפה - ע"י העיר וע"י הממשלה.

אינני רוצה לייגע אתכם בפרטים שיש לנו

בהסכם, שבו אנחנו לקחנו על עצמנו לפקח על ניהול שוטף. (היו"ר א. רימלט: נאמנות) משרד החינוך, שר החינוך, חתמו על הסכם של כמה סעיפים בהם כתוב על צורת הדיווח, מה מותר ומה אסור לגבי הלוואות וכו'; הפעילות התיאטרונית, הפקות גדולות של הצגה שמתארגנת לצורך הצגה אחת, אם זה ייערך במסגרת הקירות של "צוותא" או באכסניה של "צוותא", או של המטה, או בכל מקום אחר; מחזות נסיוניים, או לועזיים, או מחזות מקוריים נסיוניים, בחלקם נתמכים בהתייעצות עם המועצה של הציבור, והם נתמכים בסכומים בסדר גודל של 2000 עד 5000 ל"י להפקה כזו. ואם הפקה זו עולה הרבה כסף, הרי שאז רואים כי אין זה מתאים לתיאטרון קטן.

הסוג השלישי הם התיאטרונים המסחריים.

הכוונה לעובדה שקיימים 3 תיאטרונים: (1) גודיק; (2) עממי; (3) בימות. לגבי תיאטרונים אלה סיכם משרד החינוך שעומדות לפניו שתי אפשרויות:

אפשרות אחת - בינתיים זה עדיין בגדר של

הצעה שהובאה בפני שר החינוך, והיא נוגעת בענין המיפוי העירוני, הכוונה למסי שעשועים המוטלים על התיאטרונים. זה תלוי לפי הצגה. שולמית אלזני לא בכדי כתבה את המאמר שלה בענין זה. מכל מקום, שר החינוך ישקול אם יוכל לפעול בדרך זו. הובהר לנו היטב, שאם משרד החינוך, או ועדת החינוך של הכנסת - אם יצליח להביא לבטול מס שעשועים, לפחות על כל מופע שהוא ישראלי מבחינת מחברה, גם אם הוא בידורי - לשלושת התיאטרונים הללו לא יהיו יותר תביעות, שכן אז הם באים על סיפוקם. הכל תלוי לפי היקף הפעילות - 150 אלף או 100 אלף ל"י

על כל פנים, אם נגיע להסדר זה, אשר יחייב

את כל הרשויות המקומיות, כל אלה יבואו על סיפוקם. הכוונה למחזה ישראלי יכולים להיות בזה גם הגשש החוזר. (היו"ר א. רימלט: אם יש מחזה לא-ישראלי טוב, מדוע להפעיל פטריוטיות כזו?) אני מסכימה אתך לחלוטין. מכל מקום, בקשתי בתזכיר לתת לשר אפשרות של תמרון.

אדוני היושב ראש, אני מוכנה להסכים עם דבריך. אמרתי כי את ההצעה נביא בפני שר החינוך, ואנחנו נשאר לו את האפשרות לראות אם הוא איננו יכול ללכת לעניין זה, או באיזו מידה הוא יצליח אם יצליח. הוא בודאי לא ילך לדבר שלא יצליח בו. אני חושבת שזהו פתרון סביר, וכי זהו פתרון הטוב ביותר.

אין תיאטרונים שעושים רווחים לבעליהם. אכן השאלה היא, מי מביא את הרווחים? האדונים אגמון, גודיק ודשא הם הבעלים של התיאטרון המסחרי. והיה, אם לא נצליח בדרך זו - אנחנו מקווים שנצליח, שכן כל עיר, או כל ראש עיר, צריך להיות מעוניין שתבאנה אל עירו הצגות. זה טוב לתושבים. והיה אם לא נצליח, אז נשתמש בקרן להסדרים, אם באמצעות בנק "טפחות" ואם בדרך אחרת. איננו רוצים להכנס לעניין זה, אבל רק זאת אומר כי האלטרנטיבה שנראית לעניין המיסוי. ואז נצטרך לנהל משא ומתן עם התיאטרונים שפונים אלינו. כאשר מכניס הצגה כמו "בוסטן ספרדי", לא באים אלינו. אנחנו רוצים לבד את הדבר הזה של ההשקעה, שתנתן לנו אפשרות כזו כדי שהקרן הזו לא תחרוקן בזמן הקרוב ביותר; שתנתן לנו הבחירה לפי טיב; להשקיע בדבר שהוא טוב, שהוא ראוי; שמשרד החינוך והתרבות ישקיע בזה ושללאחר מכן יקבל את ההשקעה.

לפי הפרוטוקול של ועדת החינוך והתרבות
מ-10.3.71, השאלות שנשאלו ע"י חברי

א. כץ:

הוועדה היו בערך כדלקמן:

- מה עושה משרד החינוך בקשר לצילום

הצגות, עם סיומן, על ידי הטלביזיה?

- האם יש לתיאטרות הציבוריים מקורות

הכנסה נוספים, פרט לעירייה ולממשלה? אם כן, מה הם, ומה היקף התמיכה?

- כיצד נעשים חלופי השחקנים בלהקות?

- מה נעשה בשטח תרבות הדיבור בתיאטרות שלנו?

- כיצד נעשית החלוקה של מחזות מקוריים?

האם זה נעשה לפי היצע וביקוש? האם זה לפי מדיניות יחיד, של מנהל וכו'?

- לגבי להקות צבאיות, ומתוך נימה בקורתית

נשאלה השאלה: כיצד ניתן האימוץ וההדרכה ללהקות צבאיות ע"י התיאטרונים הוותיקים?

- לגבי התיאטרון לילדים: מה נעשה בשטח זה?

לחברי הוועדה היו דעות שונות בעניין זה.

- חברי הוועדה בקשו לשמוע אינפורמציה יותר

מפורטת לגבי הכשרת והדרכת שחקנים באמצעות בית הספר לשחקנים. האם עושים את זה במידה מספקת?

- איך תפעל הקרן הזו שאותה הזכרת, גב' פורת,

הלכה למעשה, בעיקר לגבי התיאטרון הפרטי, המסחרי?

מר גבריאל צפרוני:

אני אתחיל מהשאלה האחרונה בעניין בית ספר

להכשרת שחקנים: במקרה, יש לי שתי כוחות

לבית הספר ברמת גן. זה עדיין נמצא בבית צבי ברמת גן. זהו מוסד שכולו

סמוך על שולחנו של משרד החינוך, ולאחרונה הוא זכה להגדלה תקציבית.

זהו בעצם המוסד העקרי בארץ - אפשר לומר שזה המוסד היחיד - ששחקנים

יכולים ללמוד במשך שלוש שנים. המוסד הזה הוציא שחקנים, ואני יכול

להצביע על מספר כוכבים שנמצאים בתיאטרון הישראלי, ולצורך זה לא חשוב

עם זה תיאטרון מסחרי או תיאטרון רפרטוארי. כמובן שזה לא מספיק

בהשוואה לאומנות הבמה, שכן היא קשה בכל הארצות, וקשה שבעתים אצלנו

עקב המחסור במורים.

השחקנים שבאים ארצה, באים כבר מקולקלים מבחינת ההיגוי, וצריך להדריך בדיבור, למעשה, אפשר לומר כי בכל זאת הגענו להישג ידוע, שכן הבאנו מנהל חדש בעזרת משרד החינוך, ואנחנו מאחלים לו הצלחה. התכנית שלנו היא די מעניינת. אינני רוצה להכנס לפרטים, כי זהו נושא ארגוני יותר, וזה לקידום חינוך אמנות הבמה. לומדים אצלנו משחק סטודנטים מהאוניברסיטה, וכל אלה שהם בעלי השכלה תיכונית, או כל מי שיש לו כשרון.

מהעליה החדשה קלטנו מספר במאים. ממוסקבה בא אלינו גולנד, ואנחנו מתכוונים לקלוט אותו לפיתוח קול. אבל ישנם קשיים, והם טכניים. אינני אומר קשיים תקציביים, שכן עד היום לא עמדנו נגד זה.

בית ספר זה סיפח בשנה האחרונה בית ספר לקולנוע. משרד החינוך ומשרד העבודה השתתפו בתקציב. עדיין אין לנו אכסניה למטרה זו. אנו חוזים כי בעיית השיכון של בית הספר תחריף בודאי תוך זמן קצר.

אלה הם ראשי הפרקים. אני מקווה שחברי הוועדה תהיה בידם השהות לבוא ולבקר בבית ספר זה, ואני בטוח שתתרשמו ממנו.

מספר התלמידים הוא בין 60 ל-70. הניפוי והנשירה חייבים להיות גדולים. כיתה מסיימת מונה 8 עד 10 תלמידים. כזהו המצב בכל העולם. מכל מקום, אם מתגלה כשרון, אז עליו צריך לעבוד. בלונדון מוציאים בסוף 14 שחקנים, וזה המכסימום.

המנהל החדש לומד עברית באולפן. הוא היה בארץ בזמן מלחמת ששת הימים, ועכשיו הוא שוב חזר אלינו. שמו ד"ר מיכאל ריטנר. הוא פרסם כמה מחקרים בארצות הברית, והוא היה חבר ההנהלה הפדגוגית של "הנטר קולג". משכורתו בארצות הברית הייתה 28 אלף דולר. פה בודאי שהוא איננו מקבל את זה. אנחנו מקווים שנגיע יחד אתו להישגים.

בבית הספר הזה, שהוא היחיד במינו, לומדים שלוש שנות לימוד, משעה 8.30 בבקר עד 15.00.

בתל-אביב יש בית ספר ערבי. על כל פנים, אני אשלח לכם חומר שממנו תלמדו יותר. כמובן שהלימודים הם בשפה העברית, למהות זה שבשנה האחרונה, בעזרת משרד החינוך, רכשנו ספרייה לועזית. אכן חלו שינויים ידועים מאז נשאלו השאלות ע"י חברי הוועדה. ראוי שהדבר יצויין כאן, שהדברים באו על תקונם. אינני יכול לומר כי באנו על סיפוקנו.

אנו, כמובן, מקדמים בברכה את הגישה והמדיניות החדשה לקידום של דברים. אני חושב שהיא תסייע הרבה מאד לתיאטרון הרפרטוארי גם בעיצובו וגם מבחינה תמריית. אנחנו נבחן שיטת הסבסוד החדשה, יתכן ותתגלה פה ושמ גמישות. השיטה אומרת, שחלק מהגרעונות שלנו שעברו יכוסו, וגם תיעשה קונסולידציה, כך שנעבוד בתקציב בעין.

מכל מקום, אני חושב כי שיטה זו היא לברכה והיא ודאי תמנע פורענויות בתיאטראות הרפרטואריים.

למעשה, אנחנו רוצים לעבוד לפי התקציב. כשאני אומר "גמישות", הרי שאני מתכוון לכך שבתיאטרונים זהו דבר שקיים. זהו לחם חוקו של התיאטרון, שכן צצים כל מיני דברים שלא חשבו עליהם לפני כן. יכולות להיות בזה אפילו בעיות שכר. השכר קפץ לנו כן, שלא ידענו מה לעשות. יהיו דברים שנצטרך למצוא להם פתרונות.

לדוגמה: עשינו את "ברנר". זהו דבר טוב, אבל הקהל לא ביקר. חשבנו שיבקרו בהצגה זו לפחות 5000 איש, אבל לא באו. וכך נגרם לנו הפסד טוטלי. אין ספק שחרמנו בזה דבר חשוב למחזה המקורי

מר גבריאל צפרוני:

לאמנות הבימה. זה נלקח בחשבון בדיונים שלנו. האותן ועדות. אני מאד שמח שבאה הערכה נכונה כאשר תיאטרון אומר כי מוטב לדון על הצרכים בעין. אני מקווה שמדיניות נבונה זו תבוצע. לפי ההתחלה, הרל שזה מבטיח טובות. זה לא מבטיח שפע, אבל זה מבטיח עבודה סדירה. זה מחייב את התיאטרון להיות רחוק לפי הסעיפים שהוא הגיע והוא מקבל.

אני מקווה שלא יאמרו לנו להחליף הצגה זו בהצגה אחרת. יש להניח שהכל ייעשה בהגיון.

בהזדמנות זו - וכאן אני מנצל את הישיבה של הוועדה הזו - ואומר שלגב' לאה פורת יש ודאי חלק גדול בענין זה. לכמה גורמים במשרד החינוך היתה שאיפה לכך, אבל אין ספק שזה קבל גושפנקא רשמית ויתר חיזוק, וזה בוצע עתה לטובה.

תיאטרון כמו "הבימה", שכל הכנסתו היא מהממשלה - זהו תיאטרון לאומי, ועל ידו הוקם חבר נאמנים. ברבות הימים הובטח לחבר הנאמנים כי תיאטרון זה יקבל תקציב ממלכתי. גם היום הכנסתו היא מהממשלה, ולא מהעירייה.

אנחנו לא עושים שום מגביות עבור התיאטרון "הבימה". אבל מישהו אמר שולח לנו 10 דולרים, אנחנו מקבלים. התקציב שלנו הוא בסביבות 4.250.000 ל"י. חלק המירבי בא מהכנסות של כרטיסים ומינויים. (א. כץ: מה זה "מירבי"?). הממשלה נותנת לנו 600 אלף ל"י, והיתר בא מההכנסה שלנו. אסור שיהיה גרעון בזה.

אני הזכרתי את בעיות השכר, אבל ישנם גם דברים אחרים. יחכן ואנחנו נעמוד בפני זעזועים. אמרתי פעם לאנשים, שגם אם אני רוצה לשלם, הרי שמשרד החינוך יכול לא לרצות לשלם. שוב, אם כי הצרה בפתח, אנחנו לא יודעים מה יהיה. נראה עוד. בעיות אלו יילקחו בחשבון, ונעשה הכל כדי שהחלק הרפרטוארי בתקציב לא ייפגע.

כאשר אמרתי שאנחנו מקדמים בברכה את התערבותו של משרד החינוך, אני חייב לציין כאן שזו לא תהא התערבות בתכנית האמנותית. לפי התקציב אנחנו צריכים לקבוע את תכניתנו האמנותית. הנה, בשנה שעברה הגענו ל-14 הצגות. אני רוצה להוסיף שתוך זמן קצר אנחנו מעבירים את התקציב בין עונה לעונה - מספטמבר לספטמבר וכו'.

לגבי המדיניות האמנותית: יש אצלנו מנהל אומנותי, והוא כפוף למנהל הכללי; יש לנו ועדה רפרטוארית שדנה במחזות, ועל פיה אנחנו נוהגים. אנחנו רוצים לחתום למספר הצגות שיהיו מחייבות השקעה ללא תמורה.

דוגמה מהרפרטואר שלנו לשנה הקרובה - זה כמעט קבוע, כי כבר התקשרנו עם במאים ושחקנים שעובדים בתיאטרון, ושנמצאים בקולקטיב. מספרם של שחקנים אלה מגיע ל-28.

יש לנו עוד כ-50 עד 60 שחקנים לפי חוזים. מחציתם צעירים. שחקנים אלה עובדים לפי חוזים שנתיים. אחרי 4 שנות עבודה הם נעשים קבועים. אני חושב כי שחקנים אלה יתמידו בעבודתם, ואם הם ירצו בכך הרי שהם יהיו שחקנים קבועים.

אנו עובדים עתה על מחזה של נסים אלוני, ואחריו יבואו המחזות של קמין ושל הזז; "הכנסת כלה" של עגנון; "חלום" של פטינברג; "אנטוני וקליאופטרה" של ש. וויליאמס; יהיו לנו עוד מחזות של מיצ'ם ורוב - מחזה אנגלי; אחר כך עוד שני מחזות - "מזל בתולה" של חן, והשני הוא מחזה של אברהם רז המנוח.

אנחנו עשינו את התערובת הזו מתוך הנחה שנעמוד בזה. כמובן שזה מחייב השקעות. הבאנו בחשבון את הדברים האלה. יש לי עוד מספר הצגות, והם יגיעו לחמש הצגות אשר ייוצגו בשני האולמות שיבנו, וגם באולמות שאותם אנחנו שוכרים בחוץ.

מר גבריאל צפרוני:

כאמור, אנחנו נגיש לכם חומר בכתב. המדיניות שלנו היא לאפשר לבמאים צעירים לעבוד. אני שוב רוצה לציין, כי קיים מחסור בבמאים ובימאים, ואינני יודע כיצד יעשו את זה מבלי שניתן להם אפשרויות.

אנחנו אומרים, כי אם יש השקעה יסודית בתיאטרון, והיא נושאת פרי, הרי שזה קורה בתיאטרון רפרטוארי. אם משקיעים במובנים הטכניים, אז נהנית מזה "הבימה" גם מבחינה טכנית כאשר משקיעים, אז זו השקעה בתיאטרון. מכל מקום, ההשקעה הישירה חייבת להיות באומנות התיאטרון בתיאטרון רפרטוארי. אני לא חושב שזה ניתן להזים.

שאלתם, מה נעשה באמנות הדיבור וההיגוי: אם כן, יש לנו גם עולים חדשים שאותם אנחנו קולטים מפעם לפעם. זה קשה מאד. התיאטרון הרפרטוארי מקפיד על כך, והוא חייב לעמוד על זה. אנחנו נותנים שעורי התעמלות. יתכן שניתן גם שעורי היגוי. זוהי בעיה אשר ברבות הזמן נדבר עליה.

בקשר לחלופי שחקנים: זהו דבר קיים בין התיאטרונים הרפרטואריים. על ידי פיתוי של שכר מוגדל, נלקחים לנו שחקנים. שחקן כזה מבקש חופש. אם מישהו רוצה אותו, אנחנו לא עומדים על דרכו.

זה שנה שאנחנו עשינו כמה חלופיים. רוב העובדים שלנו מלוהקים. מהקאמרי בעיקר. כמובן שאנחנו קולטים גם שחקנים מחיפה שבאים אלינו. אנחנו קולטים אותם לתקופות מסוימות. אני חושב כי זוהי בעיה מאד שולית, ואיננה מהדברים שיש להם השפעה מיוחדת על חיי התיאטרון.

לגבי תחזיות: התכנון אצלנו הוא בדרך כלל לשנתיים עד שלוש שנים. זה קשה, בעיקר בגלל המחסור בבמאים. אנחנו מזמינים במאים מבחוץ, רק את הטובים. זה כמובן גורם להוצאות גדולות.

בתכנון שלנו לעבוד באביב על המחזה של "יוטל דוסטויבסקי". זהו מחזה מורכב למדי, ומחייב תרגומים מסויימים. זה מתוכנן להרבה שנים. הבעיה הזו ידועה גם למשרד החינוך. אני מקווה שבהתאם לכך הם יפעילו את התקציבים.

מר ישעיהו ויינברג:

לגבי שיתוף פעולה בין-תיאטרונית: מר צפרוני עמד על חלופי שחקנים, ואני רוצה להוסיף ולומר כי גם אצלנו קורה ששחקן לא משובץ, ואז אנחנו נותנים לו אפשרות לשחק במקום אחר. גם מבחינה כספית אנחנו עושים זאת. במקרה כזה הוא מקבל חופשה ללא תשלום.

קיים שיתוף פעולה כזה, קופרודוקציות כאלה קיימות בין שני התיאטרונים חיפה וקאמרי. זה שלוש שנים ששני תיאטרונים אלה הפיקו הפקה משותפת אחת לשנה. לפני שנתיים זה נעשה במחזה של שקספיר, ואחר כך ב"חתונת הדמים" ו"בשפל". זהו דבר שאין לו תקדים בעולם - ששני תיאטרונים רפרטואריים, עם אנסמבלים בשתי ערים שונות, העשינה עבודה אמנותית משותפת כזו. אם לא היה תקדים כזה עד כה, הרי שזה מעיד כי קשה לעשות זאת. יש לזה יתרונות, כמו: חילוק רמה, ליהוק ועוד. אבל יש גם קשיים של קואורדינציה. אני נוהר עתה מלהגיד אם נוכל להמשיך בזה בעתיד. אין ספק שזהו דבר מיוחד במינו. אציין רק כי הקורדינציה בין המנהלים הייתה מיוחדת במינה.

על רקע זה היו צורות אחרות של שיתוף פעולה. כל אחד משני התיאטרונים קבל תחת כנפיו הפקה של השני, ושיווקה במקומו. הצגנו בצורה זו את "מנדרגולה" ו"פדיאה". בשנה שעברה הצגנו את "חתונת-פיגרו" שלהם. זה היה די לברכה. זו תופעה חיובית. מעבר לזה קיים תיאום לא מוגדר מבחינה ארגונית, בתחום המינהלי בין שלושה התיאטרונים הרפרטואריים. זה קיים כבר 10 שנים. בשעתו השתתף בזה גם "האוהל",

ובסוף גם "הבימה". לא קיים איגוד תיאטרוניים, כאיגוד של מוסדות; אך קיים איגוד כזה שבו מאוגדים התיאטרוניים המסחריים. זוהי אגודת האמרגנים והאימפרסריות, ושם יושבים גודיק דשא ואגמון.

היתה שאלה לגבי הכנסות נוספות של התיאטרוניים מלבד ההכנסות שבאות מהמשלה והעיריות: עד שנה זו היתה הכנסה מקרן תרבות אמריקה-ישראל, ונפסקה בשנה זו משום שהחליטו לא לתמוך בנו יותר. הם אמנם ממשיכים להקציב סכומים מסויימים לפרוייקטים בין תיאטרוניים, או לפרוייקטים שהם מחוץ לתיאטרוניים. הם מביאים ארצה אדם שמרצה בסמינר, הם אינם רוצים להיות דוורים, אשר מחלקים כסף מאמריקה. אלא לחלק כסף לפי שקול דעתם.

אין ספק שהקטנה של התקציב בתחום המוסיקה

והמחול מהווה קשיים.

למעשה, הסכומים שניתנים לקאמרי ולהבימה

הם קטנים. הם מתבטאים בחצי אחוז מהתקציב השנתי. עכשיו יש לזה משמעות סמלית יותר מאשר משמעות כלכלית.

אחד מחברי הוועדה עשה חישוב ומצא

שהאינפורמציה לא סבירה בנוגע למכירות כרטיסים, ומספר הצופים על פי מכירות אלה איננו סביר לעומת הממוצע לכרטיס שהוא בין 4.50-5 ליי בו בזמן שאמרנו שזה 7-8-12 ליי. ברצוני להביא לידיעתו של אותו חבר ועדה את ההסבר הבא: אדם שרוצה לקנות כרטיס, צריך לשלם את הסכום הנקוב בכרטיס. אולם, 60% מכלל הולכי התיאטרון במדינה הזו אינם קונים כרטיסים בקופות התיאטרון, אלא הם קונים את הכרטיסים דרך מקומות העבודה, או דרך ריכוז צנורות אחרים, כגון: ועדות תרבות מוניציפליות וועדי עובדים. כל אלה מקבלים מחירים נמוכים מאד, עם הנחות גדולות. ישנם גם מקומות ששם נוהגים לתת טובסידה פנימית. זו אומנות לעם. הם קונים כרטיסים במחירים מסויימים. יש בנקים, יש קרנות של ועדת תרבות ועוד. אלה הם 60% מכלל המבקרים אצלנו שקונים את הכרטיסים במחיר מוזל. כמובן שיש לזה השפעה ניכרת.

(ב) חלק מההצגות, אפשר להגיד רובן,

מציגים אותן מחוץ לתל-אביב. הן נמסרות לאמרגנים, והם מוכרים את הכרטיסים. במקרים אלה, הם מוכרים אותם במחירים מלאים, וזה נעשה בהסכמתנו ובאחריותנו. למעשה, אמרגנים אלה מצליחים למכור כך מעט מאד. זה גם כן משפיע. אם קונים במחיר טוטלי, שוב, זה נמכר עם הנחה עצומה.

(ג) יש לקחת בחשבון את הכרטיסים לצבא,

הצגות לילדים, הזמנות - כל אלה לוחצים על המחיר הממוצע של 7-8 ליי, עד כדי 4-5 ליי.

זאת ועוד: לכל פרמירה במדינה הזו מזמינים

הרבה אנשים. זהו נוהג לא נעים. אנו יכולים להגיד כי במידה מסויימת הצלחנו לעקור נוהג זה. העתונאים משלמים עתה מחיר של מינויים - 45-50 ליי לשנה כדי לקבל הזמנה לכל פרמירה.

נשאלה שאלה, כמה משתכר היום שחקן?

- השכר ברוטו בתיאטרון הקאמרי נע בין 800 ל-1450 ליי לחודש. אבל יש גם פריבילגיות מסויימות - שחקן אם הוא בדרגה עליונה, ומשחק כל 26 ימי החודש, מבלי להפסיד אף יום אחד, יכול להגיע לשכר של 1900 ליי לחודש. זהו שכר השיא. שכר זה כולל את החזרות שנעשות בשעות הבוקר. חנה מרון, ב"מדיאה", אשר תשחק כל יום, תגיע לשכר של 1800 ליי ברוטו לחודש. אני חושב שזה לא הרבה. לדעתי, זהו שכר נמוך לעומת מה שאנחנו משלמים לחשמלאים שכרם בעבודה מלאה מגיע מ-500 ל-1700 ליי לחודש, בלי שעות נוספות.

מר ישעיהו ויינברג:

בתיאטרון מסחרי משלמים לשחקנים טובים ומצטיינים עד 6000 ל"י, וגם מעל סכום זה, ברוטו לחודש ימים. השכר בתיאטרון המסחרי אינו דומה לזה שנהוג אצלנו. שחקן בדרגות העליונות יכול לקבל אצלנו 1000-1100 ל"י, ואילו שם הוא יכול לקבל 3000 ל"י. אין ספק שבדבר זה מהווה אחד הגורמים שהקשו על התיאטרון הרפורטוארי להחזיק שחקנים צעירים. הפער הזה בשכר הוא פיתוי בלתי רגיל. על כן אבדנו ממיטב הכשרונות שלנו - את טופול, את יהורם גאון ואחרים.

ועוד הערה לגבי מדיניות התמיכות: למעשה, היתה הרגשה שישנם שני מחנות שמושכים כל אחד לכיוון אחר. אני חושב שהיושב ראש דאז שאל: האם אי אפשר לנסח מדיניות של תמיכות לתיאטרונים שתכסה את כל השטחים, אשר תזכה להסכמתם של כל הצדדים? לדעתי, זה בדיוק מה שצריך. זה בדיוק מה שקבענו הרבה זמן, וזה בדיוק מה שהתגבש במחצית השנה האחרונה במשרד החינוך והתרבות.

אפשר לומר כי עד לפני זמן קצר משרד החינוך לא ניסח מדיניות ברורה וכוללת שמביאה בחשבון את הסקטורים השונים. אחד הדברים שהניעו אותי לפולמוס בענין זה היה, לא שאני חשבתי שלא צריך לתמוך ולסייע לתיאטרון הפרטי-המסחרי וללהקות הקטנות, אלא חשבתי שיש להבהיר בדיון את ההבדלים בין שלושת הסוגים, ושיש לטפח בהתאם לאומנויות הכלכליות הספציפיות שלהן, בעוד שעיקר הוויכוח בעתונות התנהל אחרת, כי גם התיאטרונים הרפורטואריים הם מסחריים, וכי גם הם מביאים תועלת. לכן צריך אותו דין לשניהם.

אני אומר שצריכה להיות תמיכה לכל אחד, בשעה שכל אחד בנוי אחרת. התמיכה צריכה להיות הולמת את אותו סוג. מכל מקום אני חושב, כי המדיניות כפי שתוארה ע"י גב' פורת היא מדיניות קולעת. אם לתמוך בתיאטרון מסחרי, אז צריך לתמוך במתן הקלות במסים, ומתן הלוואות באמצעות הבנק להשקעות; ואילו במוסדות ציבור אשר תפקידם הוא ציבורי ומטרותיהם הן ציבוריות - צריך לתמוך אחרת. אני חושב שיש מדיניות כזו.

המדיניות שמסתמנת היא מדיניות טובה, ואכן היא כבר התגבשה בשנה האחרונה. השר הקודם עשה את הצעד החשוב בתחום התיאטרון בזה שהוא הביא את הצורך שהציבור יקבל את האחריות של התיאטרון בניהול, וזה שבר מסורת לא טובה שהיתה משך שנים רבות. השר אלון ממשיך ומקדם צעד חשוב זה.

אינני אומר שהסכומים מספקים, אבל אפילו מבחינת הסכומים נעשה מאמץ והתקדמות גדולה, ואנחנו מקבלים את זה כדבר סביר.

אמר מי שאמר פעם, כי כאשר הוא בא לאנגליה הוא נהנה מכל הצגה; וכאשר הוא בא הנה, הוא רואה הרבה תיאטרונים, וכמובן שאין להשוות. עם כל הצניעות הראויה אני חושב שהשוואה צולעת. ומי שאמר את הדברים, הרי שהוא לא חשב עד הסוף.

ישראלי - אפילו יהיה זה חבר כנסת - כשהוא מגיע ללונדון ממליצים בפניו על 4-5 הצגות שהן הטובות ביותר שתיאטרון אנגלי יכול להציע באותה עונה. אולם, כשהוא דן על התיאטרון הישראלי - אם הוא מאנשי הולכי תיאטרון, אז הוא רואה חלק מהאוסף הבלתי סלקטיבי שנמצא בארץ. לכן הוא אומר: איך אפשר להשוות את הרמה?

מה זה לונדון? לונדון זו אחת משני מטרופולין של אימפריה תיאטרונית של 4 מיליון, שכן אימפריה תיאטרונית הולכת לפי דיבור הלשון האנגלית, וטובי שחקנים שמתגלים בפרובינציה האנגלית באים ללונדון ומתפעלים. אנחנו, עם כל ה"גאון היהודי", הננו אומה של 3 מיליון, ואשר יש בתוכנו לא דוברי עברית, לכן אין ספק שאנחנו איננו יכולים להשוות את הפרודוקציה הממוצעת שלנו עם פרודוקציה השיא של האימפריה הבריטית.

מר ישעיהו ויינברג:

אם היינו עושים השוואה נכונה לגבי רמת המשחק והבימוי שלנו עם ארצות תרבות אחרות, בגודל דומה לקיים אצלנו, לא אוסטריה, שוויצריה, אבל הולנד, בלגיה הפלמית, דנמרק - הרי שאין לנו במה להחביש באמת המשחק. אני יכול לומר כי אנחנו עולים עליהם. אנחנו עולים על התיאטרון האוסטרלי או דרום אפריקני, ועוד אומות קטנות עם תרבות אירופית. יש כאן הרבה מאד מסוכיזם. יש נקודות חולשה, ונקודת החולשה היא דוקא במשחק ובימוי. זהו צדו השני של מטבע שהצד האחר שלו זה נקודות חזקות ביותר שלנו.

אין לנו מספיק שחקנים, ואין לנו מספיק במאים כדי לקיים את התיאטרון העצום שלנו ברמה איכותית גבוהה מאד. נשאלת השאלה: מדוע עושים כל כך הרבה הצגות? - לנו יש התיאטרון העממי ביותר בעולם. יש לנו נכס תרבותי שהעתונות שלנו לא הגיעה להבנת המשמעות. אנחנו הפכנו את התיאטרון, שהוא בכל העולם תרבות של העלייה, והפכנו אותו למצרך תרבותי עממי. אנחנו מביאים את זה לעולים שהם כמעט אנלפביתיים, אבל יחד עם זה הם רואים את שקספיר ומוליר.

עובדי כפיים באנגליה מהווים 2%-3% מכלל באי התיאטרון, ואילו אצלנו הולכים לזה פערי הפיתוח. 18% מכלל האוכלוסייה, מגיל 14 ומעלה, הולכים לפחות פעם אחת בחודש לתיאטרון; בגרמניה המערבית, שזו ארץ הבאה אחרינו, יש 12% בקוריים לשנה לעומת אצלנו שזה 18% בקוריים לשנה; באנגליה - 4%-5% מהאוכלוסייה הבוגרת הולכים לפחות פעם אחת לשנה, ואצלנו הולכים במוצע כפליים; 18% מהאנשים הולכים לפחות פעם אחת בחודש. יש להניח שכ-25% הולכים לפחות פעם אחת בשנה. ואין זה פי-שניים עשר.

היו"ר א. רימלט: (מצטט מתוך חוברת) : 18% - אחת לחודש; 15% - אחת לחדשיים; 30% - לעתים רחוקות יותר, ו-30% אינם רואים בכלל הצגות תיאטרון.

מר ישעיהו ויינברג: אחד ההישגים שיש לנו הוא בזה שתיאטרון בא לכפר, ולא אנשי הכפר באים לעיר. זה אחד ההישגים הגדולים שכך נעשה אצלנו. זה נעשה דרך המועצות האזוריות באמצעות בתי התרבות השונים. ההישג התרבותי העצום הזה הוא כזה שכל אחד שבא אינו מאמין למראה עיניו. "א.י.פי.איי." של אונסקו שאלו אותנו כמה תיאטרונים בנינו מאז מלחמת העולם, ואז שלחנו להם רשימה של 60 עד 80 תיאטרונים. אחר כך הגיע אלינו מכתב שבו כותבת המזכירה "היתה טעות, נא לתקן". מחשבתה זו נעוצה בכך כי בארצות אחרות דברו על 3 תיאטרונים, ואילו אנחנו דברנו על כמה עשרות. זו גם הסיבה שאין לנו מספיק כדי שכל "הטירוף" הזה יתנהל על רמה גבוהה. אף על פי כן, אם נשווה את השיאים שלנו עם מדינות אחרות, אפילו הממוצע של התיאטרון הגרמני והאוסטרי אם נשווה אותו אלינו - הרי שאין לנו מה להחביש.

ועוד שתי הערות, האחת על המחזה המקורי והשנייה על הצגות לקהל הרחב: התיאטרון הרפרטוארי הישראלי מציג במוצע - וכאן אני לוקח את שלושת השנים האחרונות - הרי שיוצא כי הממוצע הוא רבע מקורי. במדינה הזו יש לנו מדי שנה בין 10 ל-15 פרמיירות של מחזות מקוריים, וזה אינו כולל את "איש חסיד היה", אלא מחזות. אם כן, הרי שזה הרבה מאד בשביל מדינת ישראל.

כל פעולות העידוד חשובות מאד. יש לנו מערכת שלמה של עידוד, אבל כל זה יחד איננו יכול לבוא במקום תהליך היסטורי של הבשלה. יש לנו מחזאות קיימת. אין לנו קלפטיקה. אין לנו מוליר, שקספיר. מכל מקום, אם אנחנו שומרים על פרספקטיבה נכונה זו, הרי שהיבול בכלל איננו מבוטל. יחד עם זה, כל עידוד איננו יכול לזרז פינטר, למשל, יונק ממסורת מחזאית בלשונו. למעשה, יש מיגבלה היסטורית שלא יכולים לשבור אותה, גם כאשר מעודדים.

אני כל הזמן אינני מאמין שצריך לחת
נומרוס-קלאוזוס למחזה הלועזי, ולקבוע שמינימום כך וכך מחזות צריך
להציג. אני חושב, שאם אין מחזות, מוטב להציג על במה סדנאית, נסיונית
קטנה מאשר להביא אותם מראש לכשלוך על במה גדולה. אין זה מעודד לא
למחזאי ולא לתיאטרון, וזה איננו תורם ולא כלום. הנה, אברהם רז כל כך
הצליח ב"צוותא", משום שהציג את זה על במה קטנה.

זאת ועוד: כל הדיבורים על רפרטואר יותר
מסחרי, או מסחרי, אינם רלבנטיים לבעיה, וזאת משני טעמים: (א) בכל העולם
כולל התיאטרון הצבורי הרפרטוארי קומדיות קלות בתוך הרפרטואר שלו. זהו
חלק אינטגרלי בכל העולם; (ב) אף פעם אי אפשר לדעת - בעיקר בישראל - מה
היא ההצלחה הקופתית ומה לא. הנה, ב-20 השנים האחרונות, מלבד "שלמה המלך
ושלמי הסנדלר" - גם "חתונת הדמים" הוצגה 240 פעם, והיא עברה גם על כל
הבמות הקטנות; "בשפל", "פלזה סוויט" ועוד - בקשת הכללית, מטעמים של
איזון רפרטוארי, צריכות להיות גם קומדיות קלות. אבל יש בעיה אחרת,
בגלל שיש לנו קהל עממי, לכך הוא נחצה לשניים: האינטלגנציה - זהו הקהל
ההולך לתיאטרון; וקהל אחר מקריית שמונה או עובדי הדואר בתל-אביב, זהו
קהל שיש לו טעם אחר לגמרי.

להצגות של פינטר יבקרו 20 אלף איש;
למחזה של ארתור מילר או שקספיר יבקרו עד 100 אלף איש; למיזיקול
ילכו כולם. למעשה, יש לנו מדיניות מורכבת שנותנת את המחזה הקונבנציונלי
מטעמים כלכליים וגם מתוך זה שמוכרחים לתת את המחזה המודרניסטי לאינטלגנציה
שלנו. כי אחרת נהפך התיאטרון לתיאטרון פרובינציונלי. זו אחת המדיניות
שלנו, שהיא שילוב שני העקרונות הללו.

על כל פנים, על מדיניות רפרטוארית אפשר

לחת סמינר שלם.

היו"ר א. רימלט:
איננו רוצים לשמוע את גב' פורת על רגל
אחת. אנו ודאי נקיים בפגרת הקיץ עוד
מספר ישיבות. הדבר תם ולא נשלם. אנחנו עוד נזמינכם.

תודה רבה. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.00.